

Eduskunta, Ympäristövaliokunta 04.04.2025 klo 09.30 / HE 13/2025 vp

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry (myöhemmin Liitto) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitysluonnokseen eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi.

Ympäristöministeriöstä

Uudessa Lupa- ja valvontavirastosta ja elinvoimakeskuksissa ohjaavana ministerinä ympäristöä koskevissa asioissa tulee olla ympäristöministeriö.

Ympäristöministeriön toimialalla aluehallintovirastojen tehtävät jakautuvat karkeasti ympäristönsuojelulaissa (527/2014) säädettyihin lupa-, ilmoitus- ja korvausasioihin sekä vesilaissa säädettyihin lupa-, tutkimuslupa-, hallintopakko- ja erillisiin korvausasioihin, eräisiin käyttöoikeuden myöntämistä, kulkuväyläksi määrittämistä, vesialueen rajan määrittämistä ja valtaväylän ulottuvuuden vahvistamista koskeviksi asioiksi sekä eräiksi vesitaloushankkeisiin liittyviin erimielisyysasioihin.

Vesilaki kuuluu oikeusministeriön toimialaan, mutta vesilain ohjaustehtävät on jaettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kesken kummankin ministeriön toimialan mukaan. Vesilain noudattamisen valvonnasta ja sen järjestämiseen liittyvistä menettelyistä tarkempia säädöksiä voidaan antaa ympäristöministeriön asetuksella. Tätä tulisi vahvistaa, ja mennä vesilain ohjaustehtävissä myös yhden ministeriön malliin. Tämä tarkoittaa myös näiden tehtävien keskittämistä ympäristöministeriölle. Maa- ja metsätalouden osaamisessa vesiensuojelun osalta ympäristöministeriön osaamista ja resursointia tulee vahvistaa.

Uusi virastomalli

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Lupa- ja valvontavirastosta. Viraston keskeisinä tehtävinä olisivat erikseen säädetyt lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus-, lupa-, rekisteröinti- ja valvontatehtävät sekä yleisen edun valvonta. Käytännössä toiminnanrunko muodostuisi nykyisistä aluehallintovirastoista. Virasto olisi oikeudelliselta luonteeltaan valtakunnallinen ja monialainen valtion keskushallintoviranomainen, joka turvaisi alueilla vuorovaikutuksessa toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista. Viraston toimialueena olisi koko maa ja kotipaikkana Tampere. Virastolla tulee olla toimipaikat jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella, joiden lisäksi virastolla voisi olla muitakin toimipaikkoja ja työntekopaikkoja. Tässä tulisi vielä tarkastella, onko toimipaikkoja järkevää sitoa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueille, joiden osalta on jo tällä hetkellä muutospaineita.

Aluehallintoviraston ympäristölupa-asioita hoitava vastuualue on lupa- ja muita hakemusasioita hoitaessaan riippumaton. Näiden vastuualueiden toiminta on järjestettävä

uudessa virastossa siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus edellä mainituissa tehtävissä on turvattu. Viranomaisen roolia lupakäsittelyssä ja neuvonnassa tulee kirkastaa. Sama viranomainen ei voi toimia luvanmyöntäjänä ja konsulttina, jonka toimintaa itse valvoo. Roolin tulisi keskittyä neuvontaan, kun käsitellään hankkeita ja ympäristölupien käsittelyä.

Laissa eräiden ympäristö- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa (898/2009) säädetään eräiden ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten käsittelyjärjestyksestä (ns. etusijamenettely), asioiden ratkaisukokoonpanosta sekä äänestyksestä. Etusijamenettelyn tulisi vastata aina aikaansa. Etusijamenettelyn toimivuus eri tilanteissa tulisi varmistaa yli hallituskausien. Etusijamenettely ei saa myöskään vaarantaa muiden lupahakemusten tehokasta käsittelyä.

ELY-keskukset edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Elinvoimakeskusten (10 kpl) läsnäolo maakunnissa varmistetaan esitysluonnoksen mukaan. Keskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista säädetäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetusta säädetäessä olisi kuultava laajasti alueiden toimijoita. Vesiensuojeluyhdistyksillä on pitkät ja toimivat suhteet ELY-keskusten kanssa. Tätä voimavaraa, joka tukee valtionhallinnon toimintaa, tulee myös kehittää, ja ottaa kolmassektori toiminnan kehittämiseen aktiivisesti mukaan elinvoimakeskusten työhön. Paikallinen osaaminen tulee myös varmistaa niin, että alueiden asukkaat ja toimijat luottavat uuteen virastomalliin.

Esityksen taustamuistioissa tuodaan esille huoli henkilöstön ja osaavien luonnontieteellisen koulutuksen saaneiden konsulttien riittävydestä. Alueelliset vesiensuojeluyhdistykset ovat toimineet vuosikymmeniä konsultteina vesistöihin ja vesitalouteen liittyvissä kysymyksissä. Alueellisissa vesiensuojeluyhdistyksissä työskentelee noin 360 alan asiantuntijaa. AVI:t ja tuleva lupa- ja valvontavirasto on tärkeä yhteistyökumppani kolmannelle sektorille. Valtion tulee hyödyntää omassa toiminnassaan kolmannen sektorin osaaminen erityisesti erilaisten hankkeiden suunnittelu ja toteutusosaamisen hankinnassa kolmannelta sektorilta. Vesiensuojeluyhdistykset ovat voittoa tavoittelemattomia yleishyödyllisiä toimijoita, joiden kautta kansalaiset pääsevät vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä.

Aluehallintovirastoissa on selvityksen mukaan erilaissa ympäristö- ja lupatehtävissä 581 virkamiestä. ELY-keskukset edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Näitä tehtäviä ovat esimerkiksi ympäristönsuojelu, alueiden käyttö, rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito, luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö sekä vesivarojen käyttö ja hoito tehtävissä. Näitä tehtäviä, joilla on suora vaikutus myös vesistöihin, on tällä hetkellä 443 kpl. Uudessa valtion organisaatiossa ympäristönsuojelun tulee olla riittävästi resursoitu, osaamisen kehittäminen tulee varmistaa sekä henkilöstön siirtyminen uuteen organisaatioon tehdä niin, että osaamisesta ja henkilöstöstä pidetään huolta. Tässä yhteydessä pitää tunnistaa ja ylläpitää myös toimivat alueelliset verkostot.

Aluehallintovirastoista ja ELY-keskuksista

Aluehallintovirastot toimivat vesilain (587/2011) mukaisina lupaviranomaisina, jonka tehtävänä on ratkaista lupa-, tutkimuslupa-, hallintopakko- ja erilliset korvausasiat, eräät käyttöoikeuden myöntämisestä, kulkuväyläksi määräämisestä, vesialueen rajan määräämisestä ja valtaväylän ulottuvuuden vahvistamisesta koskevat asiat sekä eräät vesitaloushankkeeseen liittyvät erimielisyysasiat. Ympäristönsuojelulaisissa säädetään vesilain mukaisen hakemuksen ja ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittelystä. Vesilain ohella sovellettavaksi tulee muun muassa myös koskiensuojelulaki (35/1987).

Aluehallintovirastoista Aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Aluehallintovirastoista annetun lain 4 §:n mukaan aluehallintovirastot hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvissa lupa- ja muut hakemusasioissa. Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat terveydensuojelua ja ympäristöterveydenhuollon järjestämistä toimialueellaan sekä arvioivat kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumista. Aluehallintovirastot käsittelevät talousveden poikkeuslupahakemukset ja talous- ja uimavesien epidemia- ja häiriötilanneilmoitukset. Edellä olevan osaamisen varmistaminen ja kehittäminen uudessa organisaatiomallissa on erittäin tärkeää. Tämä ei onnistu kuin henkilöstön osaamiseen ja toimintaympäristöön panostamisella. Aluehallintoviraston ympäristölupa-asioita hoitava vastuualue on lupa- ja muita hakemusasioita hoitaessaan riippumaton. Näiden vastuualueiden toiminta on järjestettävä siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus edellä mainituissa tehtävissä on turvattu. Uuden lupa- ja valvontaviraston ympäristölupa-asioita hoitavalle vastuualueelle ei saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa lupa- ja muiden hakemusasioiden käsittelyn riippumattomuuden.

ELY-keskukset edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 3 §:n mukaan ELY-keskukset hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä mm. seuraavilla vesistöihin ja vesivaroihin kiinteästi liittyvillä toimialoilla; maataloudessa sekä kalataloudessa, ympäristönsuojelussa, alueiden käytössä, rakentamisen ohjauksessa (hulevedet), kulttuuriympäristön hoidossa (esim. fladat), luonnon monimuotoisuuden suojelussa (esim. raakku) sekä vesivarojen käytössä ja hoidossa. Näiden alueellisessa asiantuntemuksessa tulee säilyttää osaaminen, niin että paikallistuntemus säilyy riittävällä tasolla elinvoimakeskuksissa. Myös erityistehtävät, esimerkiksi saimaannorppaan tai alueelliseen tulvasuojeluun liittyvät tehtävät, tulee säilyttää uusissa elinvoimakeskuksissa.

Helsingissä 31.3.2025

Jari-Pekka Pääkkönen

Hannu Moilanen

Hallituksen puheenjohtaja

Toiminnanjohtaja